

# דרכי איש

לע"ג רבי אברהם יוסף שפירא זצ"ל



הרב חנוך ריגל

הוצאת

הוצאת

הוצאת

## חיים של תורה

ציוני דרך רבת הסתעפויות בנתיב חיים סוערים,

שכל תחנוניה מסומנות באותות של תורה, אהבת תורה ומסירות לתורה

הוצאת

במסכת חייו של תלמיד חכם מובהק שדבק בתורה כל ימיו

הרה"ג החסיד רבי אברהם יוסף שפירא זצ"ל

עמודים בודדים, אף אם יוקצה בהם מקום לשורות צפופות גדושות במלל מנופה ומסולת, אינם יכולים להתקבל כמסגרת ראויה להקיף בה יריעת חייו של איש מורם מעם, שאין יום מימי חייו שאינו סיפור בפני עצמו, הנושא בכנפיו מסר ומוסר השכל שיש בו כדי להעמיד עוד תלמיד, נוסף למאות ואלפי מכריו שהיו לתלמידי אורחות חייו. ומסכת חייו כה עשירה, שיש בה תורה ועבודת ה', דרך ארץ ומסילות המידות, חכמה מזוקקת וחקן אלוקי, חיבת גדולי ישראל והתבטלות מוחלטת אליהם, עמידה בשער וגדירת פרצות, מאבקי קודש והצלחות הישגיות, יכולת הסברה וקידוש שם שמים. והמחזה הנשקף לעיני צופה במלאת חמש שנים לפטירתו, מלמד, שדבקו בתורה ואהבתו אותה, היא-היא כותרת חייו של הרה"ג החסיד רבי אברהם יוסף שפירא זצ"ל ---

אישיות תורנית היה רא"י כל ימיו. אדוק בלימוד התורה, מתמיד עצום בהגייתה בכל עת מצוא, עילוי בבקיאות ידיעתה ומחדש נפלא בסברותיה. התבלטותו מאז שחר נעוריו, המשך אדיקותו בלימוד התורה עד אחרית ימיו, ובעיקר הנסיבות בהן

נבחנה דבקותו בתורה, הניעו ראשים רבים שהביטו אחריו בהשתאות מופלגת, ראו ולקחו מוסר, השתאו והתקדש שם שמים בפיהם.

תחנות חייו, כולן מצוינות באחיזה הדוקה בלימוד התורה, בהתמדה ובחשק, ביגיעה ובמסירות נפש, אף כשהשעה לא היתה כשרה והנסיבות קשות היו. כילד רך, הדהים גאונים באוצר ידיעותיו ובמהירות תפיסתו, עד שלא נמצא לו מקום ב'חדר' ואת לקחו קנה בלימוד בחברותא עם הגאון רבי אליהו שולזינגר זצ"ל (הנודע כנינוי רבי אלי דיין) והגאון הגדול רבי משולם ראט זצ"ל, גאב"ד טשערנוביץ. כנער שלא הגיע למצוות, נמנה כבר בין תלמידי הישיבה הגדולה אשר בטעמישוואר, ולא עוד אלא שזכה לקבוע שיעור לילי עם ראש הישיבה, הגאון הנודע רבי אשר יונה וויינברגר זצ"ל. את השיעור חצו לשניים, כשבמסגרת חלקו הראשון הספיקו לסיים כמה מסכתות גפ"ת ובחלקו השני הגו בחלק "יורה דעה" שב"שולחן ערוך". לימים, יעיד עליו רבי אשר יונה, כי בטרם מלאו לו י"ג שנים שלט כבר בחלק א' שב"יורה דעה". גדולי עולם שפקדו את הישיבה, כהרה"ק רבי יואל מסאטמר זי"ע והרה"ק רבי אליעזר בעל ה"דמשק אליעזר" מויז'ניץ זי"ע, השתאו לנוכח היקף ידיעותיו של הנער העילוי ולא זזו משבחו, וכפי שהעידה אחת מבאות ביתו של ה"דמשק אליעזר" זי"ע, שבעיניה ראתה את הרבי שבסיום הבחינה נטל את ידיו של הנער הטשערנוביצאי ונישק את אצבעותיו אחת לאחת.

בשנות זעף, כשסערה הארץ לקול תרועות המלחמה שהחרישו את קול דמי אחינו הזועקים מאדמת שדות קטל, נמלטה המשפחה לעיר בוקרשט. ברם, לגבי רא"י 'סדנא דארעא חד הוא' וכל עיתותיו קודש ללימוד התורה, עד שהוא חוסך את זמן ההליכה מבית המדרש לבית הוריו, והוא נותר ספון בין כתלי בית מדרשו של הרה"ק מסקווירא זי"ע משבת לשבת. אנשים שלא ידעוהו ולא הכירוהו בשם, התעניינו אחריו, במוצאם אותו בימים שהעיר היתה נתונה להפצצות כבדות, כשהוא תופס את מקומו בפינת בית הכנסת ולומד במתיקות מסכת בכורות עם מהרי"ט אלגאזי. כשרבו, רבי אשר יונה, מגיע אף הוא לבוקרשט, הם ממהרים לחדש את השיעור, אלא שהפעם הוא מתקיים רק במחצית החודש, כשהלבנה במילואה וניתן ללמוד לאורה. בתקופה שנשקה לכדי שנה תמימה, זכה ללמוד בחברותא בצוותא עם הגאון הגדול רבי יצחק יעקב ווייס בעל ה"מנחת יצחק" וצוק"ל, שינצור לרא"י חסד נעוריו ויכנהו בחיבה "תלמיד". שיעור נוסף קבע עמו הרה"ק רבי חיים מאיר מויז'ניץ זי"ע, ששמע העילוי המתמיד גונב לאוזניו עם הגיעו לבוקרשט, בהימלטו בניסי ניסים מגרוסוורדיין עיר מגוריו. באותו שיעור הספיקו ללמוד מסכתות פסחים וביצה, כשבסיום כל דף היה הרבי מסכם את

הסוגיא לשיטת רש"י ולדברי התוספות ומסמך לה על אתר את דברי הצ"ח שצוטטו על פה. חברותא נוספת קבע עם בן הרבי, כ"ק אדמו"ר מויז'ניץ-מונסי שליט"א, שמצאו כבחור היחיד שישב בבית הכנסת ולמד ללא הפוגה. חברותא נוספת שהיו לו בתקופה ההיא היו הגאון רבי שמואל פעלש זצ"ל, והחסיד הנודע רבי משה ווייס זצ"ל (הנודע כנינוי 'רני משה צטלן') והחסיד רבי שרגא פייבל בויאר זצ"ל.

כששנותיו יצטברו לעשרות, עסקיו חובקים זרועות עולם ועניני ציבור רבים עולים על שולחנו, סדורים במוחו מסכתות שלמות כמונחות בקופסא, מאשר למד בעודו נער עול ימים. לאחד מנכדיו בגיל בר מצוה שנבחן אצלו על מסכת פסחים, אומר רא"י: "בגילך, ידעתי את כל מסכת פסחים עם ה'תוספות' בעל פה... אף היום תוכל לבחון אותי על המסכת כולה". והנכד, ששמע ותמה, לא היסס ועל אתר שאל: "סבא, אולי תוכל לומר מה דברי ה'תוספות' בדף פלוני בראש העמוד". ולמרבה פליאתו, נענה לו רא"י ועל אתר החל שולה מן הזכרון את דברי ה'תוספות', ברהיטות המדמה את הדברים כאילו ושגורים היו על פיו כשלוש תפילות שבכל יום.

לאחר המלחמה ישב במחיצת הוריו תקופה קצרה בציריך שבשווייץ אליה עקרו מבוקרשט, כשרגליו של רא"י מוליכות אותו בקביעות לבית השכן, הגאון רבי משה סאלאווייצ'יק זצ"ל. בציריך זכה גם להכיר את הגאון האדיר רבי יצחק זאב סאלאווייצ'יק 'הרב מבריסק' זצוק"ל, שנטה לו חסד והאריך עמו בשיח תורני פעמים אחדות. כשיעלה ארצה, יסור מפקידה לפקידה לביתו של הרב מבריסק ויתקבל בסבר פנים יפות. בהגיעו ארצה, שכר לעצמו דירת חדר בבית מלון, שם ישב יומם ולילה רכון על ספריו והוגה בתורה בהתמדה עצומה. באותם ימים הגיע ארצה הגאון האדיר רבי דב בעריש וויינדפעלד 'הגאון מטשעבין' זצוק"ל, ועובר לבואו נאות לקבל את רא"י שהצטרף ללימוד חברותא שהתקיים בביתו. חברותא זו התפתחה לכדי שיעור, בו השתתפו המובחרים שבבחורי ואברכי ירושלים דאז, בהם כאלו שברבות הימים התפרסמו כגאוני עולם וכמרבצי תורה מובהקים. בין משתתפי השיעור ששימשו כגרעין הראשון ממנו נוסדה ישיבת טשעבין, נחשב רא"י כבחיר החבורה וכמקורבו האהוב של הגאון מטשעבין, שהראה לו אותות של חיבה גלויה והכניסו לפני ולפנים בכל עניניו. ולא בכדי זכה למעמד בכורה שכזה, אלא משום שהיה תלמידו המובהק של הגאון מטשעבין, עד שהעידו חבריו לשיעור כי תדיר היה מציין לפני השיעור את שאלותיו של הגאון, כמו גם את תשובותיו וחידושיו. בשעת השיעור גופו, היה רא"י מהיחידים שמסוגל היה להתערב בשיעור, ותמיד הוא פנוי של הגאון מטשעבין כשרא"י פצה את פיו. תקופה

היתה שהיה רא"י מוסר שיעורים בפני כל החבורה, במצוות הגאון מטשעבין ובנוכחותו. במכתב שגשתמר מן הימים ההם, ששיגר אחד מבני החבורה לרא"י שנסע לבקר את הוריו בשווייץ, הוא מספר כי חסרוננו מורגש בשיעור וכי גם הגאון מטשעבין היה מזכירו בשיעור, כשהוא נאנח ואומר: "אם היה עמנו תלמידנו ר' אברהם יוסף, הלא היה מערים תילי תילים של קושיות על סברה זו..."

מלבד השיעורים שהיה שומע מהגאון מטשעבין זכה רא"י לקבוע עמו שיעור בחברותא, במסגרת זו שנו כמה פעמים כל סדר קדשים וטהרות עם הראשונים והאחרונים. ויש שהוא משגרו ומפקיד בידיו שליחויות לגדולי ישראל בעניני ציבור ובסוגיות הלכתיות. באחת הפעמים, כשנשלח רא"י לחזון איש<sup>1</sup> זצוק"ל וענין ציבורי בפיו, ביקשו החזון איש<sup>2</sup> שישמיע באזניו חידוש תורני משמו של הגאון מטשעבין, וכשסיים להרצות את דבריו, הגיב החזון איש<sup>3</sup> כי לאור דבריו יש נפקותא לדינא. באותן שנים יפקוד רא"י מעת לעת את הבית, כשהוא זוכה להארת פנים מצד החזון איש<sup>4</sup> ששש תדיר לקראתו. גם עם הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל קושר רא"י קשרי פלפול, שהחלו בשליחויות שהפקיד בידו רבו, במסגרת פעילותו במועצת גדולי התורה שהגר"ז עמד בראשה. רגילות אחרת היתה לו לרא"י להימנות על שומעי לקחו של ראש ישיבת "עץ חיים", הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל בעל "אבן האזל", כשלאחר השיעור הוא נותר עמו כדי לשוחח בלימוד. רגליו מוליכות אותו לביתו של הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל, גם שם קבועים לו עיתות לעסוק יחדיו בדברי תורה.

בימים ההם, התמנה הגאון מטשעבין כר"מ ראשי בישיבת "חיי עולם" בירושלים והונהג שיעור שבועי שמסר. והיה רא"י נלווה אליו לבקשתו לכל השיעורים, עומד על ימינו כדי שעם סיום השיעור יוכל לשנן אותו באזני השומעים. לעתים, היה הגאון מטשעבין ממתין בהיכל הישיבה כדי לשמוע את שיעור החזרה של תלמידו החביב, ופעם אחת נשמע קולו ביציאתם מהיכל הישיבה שהוא לוחש על אזנו של רא"י בחביבות: "לא ידעתי שאמרתי כל כך טוב..."

חביבות גלויה היתה לו לרא"י אצל כ"ק מרן בעל ה"בית ישראל" מגור זי"ע, שמאז הכירו בבית הגאון מטשעבין לא זו מחבבו, והיה מזמינו בימי ראש חודש לסעוד על שולחנו פת שחרית. באחת השנים, כשנבצר ממנו לנסוע לבית הוריו לחג הפסח, היה סמוך על שולחן הרבי בליל הסדר. משהגיעו לאמירת "מה נשתנה", פנה הרבי ואמר לו בחביבות: "שאל נא את ה'קושיות' ואביך ישמע עד לוגאנו..."

בהשפעתו של הרבי ה"בית ישראל" זי"ע, נמנה רא"י גם כתלמיד בישיבת "שפת אמת", כשלמעט אותן שעות בהן נמנה על בני חבורתו של הגאון מטשעבין זצוק"ל היה יושב בהיכל ישיבת "שפת אמת". מלבד שהוא מטה אוזן קשבת לשיעוריו המפולפלים של ראש הישיבה, הגאון החסיד רבי יעקב חנוך סנקביץ זצ"ל, הוא ממשיך לפלפל עמו שעה ארוכה לאחר תום השיעור, כשהדברים מתלבנים והולכים ומסביביו נאספים צורבים אחרים המטים אוזן לשיחם. ויש שראש הישיבה מזמינו לביתו, ללמוד יחד ולהציע בפניו את השיעור כללי שהוא מתעתד להרצות בפני תלמידי הישיבה. כשמבקש הגרי"ח סנקביץ לדעת כיצד הדברים נשמעים, הוא מבקש מרא"י שישנה בפיו את ששמע והבין. ומששומע הוא את חידושיו כשהם מוטעמים בפיו של תלמידו החביב, הוא אומר לו בחיבה בלתי מסותרת: "אומר אתה דברים בשם אומרם, אך כמדומה שהוספת נופך על מה ששמעת מפיו... אנא בטובך, ציין היכן הוספת מדילך".

כחברותא ייעד לו הרבי זי"ע את ה"פראנצויזישער בחור" (= הנחור הנרפמי), הוא הגה"ח רבי יעקב קאפל זילברברג זצ"ל (לימים, רבה של שכונת ציט וגן צירושלים). ביגיעתם כי רבה ובהתמדתם שלא ידעה גבול, הספיקו להקיף בעיונם מסכתות רבות בש"ס, עד כי הפליאו לצייןם שבזמן אחד סיימו שניהם מסכת יבמות, גמרא רש"י תוספות עם מהרש"א. שיעור נוסף היה לו עם הגאון החסיד רבי שאול ברייש זצ"ל (לימים, אב"ד זינץ) והתרועע עם שני בניו של הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקא זי"ע – הרה"ק רבי מרדכי זי"ע ויבדלחט"א רבי חי יצחק שליט"א – שקבעו אף הם את מקום תלמודם בהיכל ישיבת "שפת אמת". ושמו שהלך לפניו לא מש מזכרם של גדולי ירושלים, ועוד רבות בשנים היו מסיחים ב'שווייצער בחור' המסוגל ללמוד עשר ושתים עשרה שעות ברציפות, מבלי להרים את הראש מהגמרא.

כשהוצע שמו לבת גדולים, הרבנית מרת טובה תחי, בתו של הגה"ק רבי אברהם שמואל בנימין סופר בעל ה"חשב סופר" גאב"ד פרשבורג זצוק"ל, קמה הרבנית מפרשבורג ע"ה ועלתה לביתו של הגאון מטשעבין, כדי שלא להיות ניזונה מדברי חברים בלבד. נענה לה ואמר: "אם שואלים אותי על תלמידי זה, יכול אני לומר דבר אחד בלבד, שלו היתה לי בת שהגיעה לפרקה, לא הייתם זוכים אפילו לברר עליו... לא הייתי מוציאו מתחת ידי" (= וואלט איך עס נישט ארויס-געלאזט פון מיר)... אף אבי הנערה, בעלותו להתייעץ עם אביו, הגה"ק רבי עקיבא סופר בעל ה"דעת סופר" זצוק"ל, פגש בבית אביו את אחד ממצויני תלמידיו שרגלו היתה מוליכה אותו להיכלה של ישיבת טשעבין. כששאלו לטיבו של אותו בחור, נענה על אתר:

"בוודאי שהנני מכירו. מלבד היותו תלמיד חכם מופלג, יכולני להעיד מאשר ראו עיני יותר מפעם אחת כשעמדתי לידו בעת שהתפלל 'שמונה עשרה', וראיתי שעניו זולגות דמעות מרוב דבקות והתלהבות" ---

אף לאחר חתונתו, בעודו מתגורר בירושלים, היו כל ימיו קודש ללימוד התורה, כשמלבד קרבתו לגאון מטשעבין והשתתפותו בשיעורו הקבוע, היה רא"י מתרועע בשנות אברכותו עם הגאון הגדול רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל, רבה של סלוצק וראש ישיבת "עץ חיים", הגאון הגדול רבי זעליג ראובן בענגיס זצוק"ל, ראב"ד ירושלים, והגאון מטעפליק רבי שמשון אהרן פולנסקי זצ"ל.

שנים אחדות לאחר חתונתו, משנקרא לסייע לאביו בבית החרושת שהקים בתל אביב עם עלותו ארצה, תמו 'שבע שנות השובע' והוא עקר מירושלים לתל אביב. גם אז לא היה שבוע בו לא התייצב בבית הגאון מטשעבין כדי להשתתף בשיעור. אף אז ראו בני החבורה כי ראשו מונח בלימוד והווייתו תורתית כבתחילה. והגם שהתיר לו להיכנס לעולם התעשייה, היצר הגאון מטשעבין על שיצא תלמידו חביבו מתחת רשותו, וכפי ששמעו מפיו בני השיעור בו ביום שעזב רא"י את ירושלים, באמרו: "חבל על מרביץ תורה גדול שעולם התורה איבד... כלל ישראל הפסיד היום את אחד מגדולי הדור האמיתיים שהיו צריכים להנהיג אותו"...

ובתל אביב גופא, למרות שבית החרושת דורש את נוכחותו הרצופה משך שעות אחדות מידי יום ביומו, מפנה הוא מסדר יומו העמוס שעות רבות המוקדשות ללימוד התורה. בין אלו שקבעו עמו שיעור יוזכרו שמותיהם של הגאון רבי מיכל פיינשטיין זצ"ל שהתגורר באותן שנים בתל אביב, ועד אחרית ימיו כשהיו השניים נפגשים היו מנהלים שיחות תורניות ארוכות, כשהכל יכולים להבחין שאהבתם אינה תלויה בדבר. שיעור נוסף היה לו עם הגאון רבי יהודה בויאר שליט"א, שהיה מגיע מידי יום לתל אביב לפקוד את בית אביו, וביני לביני היו מחדדים איש את רעהו בלימוד משותף בן שעות אחדות. בין תלמידי חכמים שהרבו עמו שלום וקשרו עמו ידידות אמיצה היו הגאון רבי יצחק קולין זצ"ל (ששימש כראש"ד מל אצ"צ לפני שהתמנה כרצה של ירושלים) והגאון רבי שלמה טנא זצ"ל, מלפנים רב בבאר שבע ולימים ראב"ד תל אביב. כמו כן היה קובע עתים לתורה עם יבדלחט"א הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ שליט"א, שמעת לעת היה מתוועד עמו לשוח ולפלפל מתוך ריתחא דאורייתא.

משך שנים אחדות שמר מכל משמר על שני שיעוריו היומיים עם הגה"ח רבי שלמה זילברשטיין שליט"א (לימים, רב מחסידי גור צנזי נרק) - כשהשיעור הראשון מתקיים מהשעה

3:00 לפנות בוקר ועד לתפילת שחרית בשעה 7:30 בבוקר, ומשנהו באותן שעות אחה"צ. בשעות הערב קבע רא"י את לימודו בני עמודי בישיבת נובהרדוק ששכנה ברחוב ברדיצ'בסקי 5 (נמקס זו שכן לימים משרדיה הראשיים של "אגודת ישראל"). בראש הישיבה עמד הגאון רבי הלל ויטקינד זצ"ל, ורא"י שמצא חן בעיניו הומלץ על ידו לשני חתניו, הגאון רבי מרדכי מן זצ"ל והגאון רבי שרגא גרוסברד זצ"ל, שקבעו עמו שיעור בחברותא ונפשם שנקשרה בנפשו הוליכתם פעמים רבות למעונו, כדי לשוב ולשוט בנתיבי לימוד. הגדיל זה האחרון, הגר"ש גרוסברד, שכ"כ נקשר בקשרי ידידות והערצה ברא"י, שעד אחרית ימיו כשהיה פוגש בו היה נופל צווארו, מחבקו ומנשקו. כשרא"י מקים מפעל חדש בנתיבות, הוא מברר מי הוא הגדול של העיירה, ומני אז רגליו מוליכות אותו בתכיפות לביתו של הגאון רבי יששכר מאיר שליט"א, ראש ישיבת הנגב.

בית הכנסת בו הוא נמנה כמתפלל מן המניין, מבקשו להרביץ תורה בין כתליו והוא נענה לבקשתם. במשך שנים אחדות, היה רא"י מוסר שיעורים בגמרא ובאגדה בבית הכנסת, בימות החול ובשבתות, ולא פסקו אותם שיעורים אלא משום שרב צעיר התמנה לכהן כרב ביהכ"ס וחשש רא"י ששיעוריו יחוללו פחות במעמדו.

אף בשנים מאוחרות יותר, כשהאירה לו ההצלחה פנים ובסייעתא דשמיא ניסית זכה לאחד על שולחן תורתו את הגדולה יחדיו, בהופכו לאחד מקיסרי תעשיית השטיחים האריסטוקרטית, הוסיף רא"י להיות דבוק בתורה הקדושה, להגות בה בכל זמן פנוי ולהתרפק בגעגועים על הימים שהיו כולם קודש ללימוד התורה. בגמא אלפי מילין בטיסות טראנסאטלנטיות, בהינתקו קמעא מיומן הפגישות העמוס ומקוי הטלפון המטרטרים ללא הרף, כשנושאי עבודה בוערים לא היו מונחים לפניו, היה רא"י ממהר להוציא מתיקו את הגמרא והיה צולל לתוכה כבמים אדירים, מבלי לשית לב לשעות הנוקפות וחולפות. כי בכל נסיעותיו, בין חבילותיו שהיה נוטל עמו, היתה מתווספת מזוודה של ספרי קודש.

בענין זה יסופר, כי מנהל אחד הבנקים בישראל שהכיר את רא"י נקלע בערב שבת בעיר נידחת בהולנד, ולא נותרה לו כל ברירה אלא לשכור חדר במלון מקומי. כשסיים למלא את פרטיו, סיפר לו פקיד הקבלה כי יהודי נוסף בשם 'שפירא' נמצא במלון וכי על פי מראהו אף הלה שומר תורה ומצוות. כמובן, שאותו יהודי התעניין באיזה חדר מתגורר היהודי השני, תוך שהוא מציין לעצמו לבדוק מיהו ואיזהו שאיתרע מזלו לשבות באותו מקום. עם שחר, כשהשכים משינה ארוכה שבאה למלא מצברים מרוקנים, עלה מנהל הבנק לקומה שצוינה בפתק שרשם פקיד הקבלה, בחפשו את



אותו 'שפירא'. כבר בהיכנסו לפרוזדור, הצטללו אוזניו לשמע קול לימוד גמרא ערב העולה מאחד החדרים האחרונים. כשפתח את דלת החדר לא הבחין רא"י בדמות מכרו שניצבה בפתח, והוא המשיך לעסוק בתלמודו ביגיעה ובהתמדה, כמי שיושב בהיכלה של ישיבה גדולה הרוחשת צורבים כדבורים בכורת. רק משנכנס הלה ועמד לצדו ממש, הבחין רא"י בנוכחותו, תוך שהוא מתנצל על שזהו עונג השבת שלו, בהיותו יכול להקדיש שעות רבות ללימוד התורה.

באותה עת הפך רא"י לאחד האנשים הקרובים ביותר לשר האוצר דאז, פנחס ספיר, שנחשב ל'איש החזק במדינה' שעל פיו ישק כל דבר ולהוראתו יחרדו הכל. קשרים אלו נוצלו לא אחת על ידי גדולי ישראל, שביקשו מרא"י שישמש כמליץ בינותם וישכנע את ספיר להתייצב לימין הישיבות. בולט במיוחד הסיפור הבא, כשבערב מלחמת ששת הימים נקלעה ישיבת פוניבז' לקשיים כלכליים חמורים, עד כי ריחפה עליה סכנת סגירה. שיגר הגרי"ש כהנמן זצ"ל את יבדלחט"א הגרב"ד פוברסקי שליט"א שימהר למעונו של רא"י ויבקשו להסדיר פגישה עם שר האוצר, והימים ימי ערב מלחמה והאימה ממלאת חדרי לב. באישון לילה נקבעה הפגישה בירושלים, כשמכוניות הנוסעת ירושלימה עושה את דרכה בכבישים שוממים מרכב. לאחר שהתקבל בסבר פנים יפות, החל רא"י לשטוח באזני ספיר את סיפורה של הישיבה והקרבתו ההרואית של העומד בראשה. ספיר שנוהג היה לקצר שיחות בקריאות "שנייד" תכופות, היה קצר רוח שבעתיים לנוכח המתח המלחמתי שהשליך גם על התחום הכלכלי, קטע את דבריו וביקש שייציג בפניו את המסקנות במספרים. נקב רא"י בסכום דמיוני של עשרה מיליון לירות הזקוקים לישיבה כדי להעמידה על רגליה ולהבטיח את קיומה. שלף ספיר את פנקסו המפורסם, תלש ממנו דף קטן, שרפט עליו כמה שורות והורה להם לגשת עם הפתק לחשב הכללי באוצר. ימים אחדים לאחר מכן, מומשה הוראתו של ספיר במתן הלוואה על סך 10,000,000 לירות למשך חמש עשרה שנים ללא ריבית וללא כל הצמדה. כשהתקבל הכסף, ביקש הגרי"ש כהנמן זצ"ל לפגוש את רא"י, רק כדי לומר שהוא "לא ישכח לו את מסירותו והקרבתו ויכיר לו טובה בזה ובבא..."

כשנשלח לייצג את "אגודת ישראל" בכנסת, התבצר לו מקום של כבוד בין גדולי ראשי הישיבות, שנטרו לו חיבה והערכה על פועלו הרב למען עולם הישיבות. אט-אט הפכו הכרויות שנרקמו בינו לגדולי ישראל לידידות של תורה. המה מצאוהו מלא וגדוש בתורה, ספוג באהבת תורה ומשתוקק בכל עת ללימוד התורה. לקרבה גדולה מאד זכה ממרן ראש הישיבה הגאון רבי אלעזר מנחם שך זצוק"ל, שקיים עמו



קשר הדוק כאשר רא"י פקד את מעונו מעת לעת, כדי לדון בסוגיות כלל ישראליות ובדברים שנגעו לעולם הישיבות. ואותן שיחות הפכו לשיחות תורניות של ממש, כשמרן הגרא"מ זצוק"ל משתעשע עמו בדברי תורה ומשבחו מאד בפניו ושלא בפניו. בתקופה מסוימת, עשה לו רא"י קביעות לעלות למעונו של ראש הישיבה מידי יום שישי, כשלא אחת מצטרף אליו גם הגר"ש גרוסברד זצ"ל. אזי היו שוקעים בשיח תורני שלעתים נמשך שעות, כשהם שוכחים עולם ומלואו, כביכול ואין סוגיות הנהגה האמורות להידון במעמד שלשתן. פעם אחת, כשהרצה רא"י מהלך תורני עמוק בסוגיה בה שוחחו, התפעל מרן הגרא"מ זצוק"ל ואמר: "איר רעדט ווי א ראש ישיבה, איר טראכט ווי א ראש ישיבה, און איר זיינט מסביר ווי א ראש ישיבה" (= אמס מדברים כמו ראש ישיבה, אמס חושבים כמו ראש ישיבה, ואמס מסבירים כראש ישיבה). בהזדמנות אחרת, כשיצא רא"י מחדרו, הגיב מרן הגרא"מ זצוק"ל ואמר לבחור שישב אצלו: "ער האט א סטראשענע מח" (= יש לו מח עילוי סוער).

קשר דומה רקם רא"י עם יבדחלט"א הגאון רבי משה שמואל שפירא שליט"א, שלא זו מחבבו ואף היה מצטט חידושי תורה ששמע מרא"י. לא אחת התבטא אודותיו, כי "מצא בו עסקן שאפשר לדבר עמו, שכן לא זו בלבד שהוא מבין בדברי תורה אלא שתמיד יש לו מה להוסיף ולחדש". ואף גם זאת, ציטט הגרמ"ש שליט"א מאשר שמע מפיו של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, שהתבטא על רא"י כי "אפשר לסמוך עליו". כן היה רא"י מרבה להיפגש ולשוחח בדברי תורה עם הגאון רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל, שהיה מרבה לפקוד את מעונו בעניני מועצת גדולי התורה ותורתם היתה נעשית קבע בפיהם ועניני הנהגה טפלים לה. גם יבדחלט"א מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א והגאון רבי נסים קרליץ שליט"א היו נפגשים עמו מעת לעת, כשמעולם לא היתה שיחה שלא היו ראשיתה וסופה נעוצים בסוגיה תורנית מעמיקה. קשר של ידידות עמוקה היה לרא"י עם מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, שהיה משבחו ומרוממו על היותו דבק בכל מהותו בתורה, כפי שמצאו בשיחותיו עמו. בעצם, היה קשר זה המשך לידידות מופלאה שנרקמה שנים רבות קודם לכן בין רא"י ליבדחלט"א הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א, המפליא עד עצם היום הזה את היות רא"י תלמיד חכם בקנה מידה גאוני ממש. גם עם הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, ראש ישיבת עטרת ישראל, היה רא"י מצוי בקשר הדוק שתמיד נגע בדברי תורה, כמו גם עם 'המשגיח' הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל. קשר אמיץ נקשר בינו למרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א ולבן דודו הגאון רבי חיים גריינימן שליט"א, אותו נהג רא"י לכנות "חכימא דיהודאי" והיה משבחו על עצותיו המחכימות שהאירו לא אחת את דרכו.

כשנסע לארדה"ב כאורח הכבוד של הועידה השנתית של "אגודת ישראל", חודשים אחדים לאחר שנבחר לראשונה לכנסת, הופתעו גדולי ישראל שמעבר לים לגלות שמאחורי אצטלת העסקן שהכל דוברים בו מסתתרת אישיות תורנית מובהקת. השתאותם תורגמה עד מהרה לידידות של ממש, ובכל עת שנפגשו היתה נקשרת ביניהם שיחה בדברי תורה מעמיקים. בין גדולי ישראל אלו היה מרן הגאון רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל, שבבואו ארצה מיהר לנסוע לביתו של כ"ק מרן בעל ה"לב שמחה" מגור זי"ע, כדי להכריז באזניו שהוא "הופך לחסידו של הרבי מגור שבחר כשלוחו בכנסת תלמיד חכם בעל שיעור קומה כרא"י, הגם שלא נמנה על חסידי גור". כמו כן הוזמן רא"י באותה הזדמנות לבקר בליקווד על ידי הגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל, ראש ישיבה גבוה בליקווד, שמאז זכר לו את אותם ימים ושמר עמו על קשר של ידידות אמיצה והערכה רבה. גם יבדלחט"א הגאון רבי שמואל בירנבוים שליט"א, ראש ישיבת מיר בארדה"ב, שהכיר את רא"י באותה ועידה הפך למעריצו עד שהזמינו באופן אישי שישמש כ"אורח הכבוד" של ועידת חינוך העצמאי שהוא ישב בראשה.

אף אישים חילוניים, רחוקים מדת ומנוכרים לתורה, השתאו לראותו כשהוא מנצל את זמנו פנוי ללימוד התורה, כפי שהתמלאו פליאה כשהוכיח את בקיאותו בציטוטים מדויקים על אתר. אחד משופטי בית המשפט העליון, סיפר לי, כי בכותבו פסק דין ביקש להשתמש במונח המופיע בגמרא אך לא מצא את מקורו. למרות שמדובר היה בשעות הקטנות של הלילה, לא היסס לפנות לרא"י ולבקשו שיחפש לו את מקור המאמר. לתדהמתו, שלה רא"י את המקור המדויק מתוך הזכרון, כשהוא מוסיף ומרחיב במשפטים מתומצתים ומקיפים את הסוגיא ומסקנותיה. לימים, למד אותו שופט, כך סיפר, כי אם מבקש הוא את התייחסותו של רא"י גם בהיותו טרוד עם אנשים רבים, כל שעליו לעשות הוא להעלות שאלה תורנית...

וקידוש שם שמים זה שנגרם גם בעת שכיהן כחבר כנסת, בכל אחד מנאומיו במליאה שהיו שזורים בו דברי תורה, כפול היה עשרות מונים כשהיה מציין בראיונות לעיתונאים חילוניים, כי אין הנאה ותענוג שישוו לאלו שהוא יונק מלימוד התורה, וכי החופש היחיד שהוא מאחל לעצמו הוא כזה בו יוכל להקדיש שוב את כל עיתותיו ללימוד התורה. המה שמעו כן תמהו, וקוראי העיתונים ראו והשתאו, והתקדש שם שמים בפיהם והתעלה שבח לימוד התורה בעיניהם, כי איככה מסוגל איש אצולה ושררה, שידי בוללות במוסרות השלטון ועסקיו חובקים זרועות עולם, לבכר את לימוד התורה על כל אלו.

כי אכן-כן, עד כה היה רבי אברהם יוסף זצ"ל בבחינת 'תלמיד חכם שלא נספד כהלכה' הוא, שהרי מלבד היותו ציר נאמן לשולחיו, מסור בלב ונפש למשימות הכלל ולצרכי הפרט, מקדש שם שמים בכל הליכותיו, בעל מידות למופת וגומל חסד בהצנע – היה גדול בתורה שנעלמה גדלותו מדיעת הכלל בשל גדלויות אחרות שהיו בו ---

יהי זכרו ברוך

★ ☆ ★

אוצר החכמה

שלם בית ה' - גדול יהיה כבוד הבית הזה - "דרכי איש" = 1892  
 "דרכי איש" בקהילת "ישועת דוד" = 1892  
 "דרכי איש" זהו הרב אברהם יוסף שפירא זצ"ל = 1892  
 קרית בנין שלם מודיעין עלית = 1892

אדי"ח 1234567

★ ☆ ★

קהלת "ישועת דוד" באחוות ברכפלד = 2095  
 "שלם בית ה'" - הרב הרגול אברהם יוסף שפירא ז"ל = 2095  
 אברהם יוסף שפירא ז"ל נלב"ע בכ"ג סיון תש"ס = 2095

## הרה"ח רבי שלמה איינהורן

## גדר מצות התפילה וגדר החיוב מדאורייתא

ביאור דהרי גמרא מפורשת היא בברכות דף כא. ק"ש וברכת המזון דאורייתא ותפלה דרבנן, ואפילו לשיטת הרמב"ם דתפלה מן התורה כמו שמבואר בהלכות תפלה, אבל זמני התפלה ודאי הם רק מדרבנן, וא"כ כל התפילות הם מדרבנן ומה הפרש יש בין זו לזו אם אבות תקנום.

**וברמב"ם** הלכות תפלה פ"א הל' א - ג כתב: מצות עשה להתפלל בכל

יום שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם, מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה. ואין מנין התפלות מן התורה, ואין משנה התפלה הזאת מן התורה, ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה ולפיכך נשים חייבות בתפלה לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא וכו', יש מתפלל פעם ביום ויש מתפללין פעמים הרבה. הרי מבואר ברמב"ם דמן התורה יש חיוב בתפלה אבל זמניה אינם מן התורה וכמו שסיים שם הרמב"ם בהלכה ד' 'כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר נתעברו בפרס וכו' עמד עזרא ובית דינו ותקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר וכו' וכן תקנו שיהא מנין התפלות כמנין הקרבנות שתי תפלות בכל יום כנגד תמידין וכו'. הרי דאף אם תמצי לומר שרש"י אזיל לשיטת הרמב"ם שתפילה מדאורייתא, מ"מ זמני התפילות ונוסחיהם אף להרמב"ם הוא מדרבנן, וכל התפילות שוים בהם וא"כ אין חילוק בין מנחה לנעילה. [ואין לומר דרש"י סובר כרבי יוסי ברבי חנינא דתפלות אבות

**במסכת** ברכות (דף טו:): איתמר, רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות תקנום, רבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תקנום. והעלו בגמרא דסובר רבי יוסי ברבי חנינא דתפלות אבות תקנום, אבל אסמכינהו רבנן אקרבנות. דאי לא תימא הכי תפלת מוסף מאן תקנה, אלא תפלות אבות תקנום ואסמכינהו רבנן אקרבנות.

**וצריך** ביאור מה נפק"מ לרבי יוסי ברבי חנינא אי אבות תקנום אי לאו, אחר שאסמכינהו רבנן אקרבנות, דהא אין חילוק בין תפלת מוסף לשאר תפילות אף שתפלת מוסף לא נתקנה ע"י האבות [ועיין במהרש"א כאן].

**ובגליון** הש"ס לרבי עקיבא אייגר ציין כאן על דברי הגמרא תפלות אבות תקנום 'עין מנחות דף כח. ברש"י ד"ה הללו', וכוונתו דשם בתענית איתא דביום שיש בו קרבן מוסף אין מעמד בנעילה וכל שכן במנחה, מפני שהיו טרודין במוסף, אבל יום שיש בו קרבן עצים היה נדחה המעמד של מנחה אבל לא המעמד של נעילה. ומקשה הגמרא מה הפרש בין מנחה לנעילה, ומתרצת הגמרא הללו דברי תורה והללו דברי סופרים. ומפרש רש"י הללו דברי תורה - מנחה, כדאמרינן בברכות יצחק אבינו תקן תפלת מנחה שנאמר 'ויצא יצחק לשוח בשדה', ותפילת נעילה מדברי סופרים. ודברי רש"י צריכים